

НАЦИОНАЛНЕ СМЕРНИЦЕ ЗА ПОСТУПАЊЕ ПОШТАНСКИХ ОПЕРАТОРА СА ПОШТАНСКИМ ПОШИЛКАМА ЗА КОЈЕ ПОСТОЈИ СУМЊА ДА САДРЖЕ ПРЕДМЕТЕ ЧИЈИ ЈЕ ПРЕНОС ЗАБРАЊЕН ИЛИ ОГРАНИЧЕН

1. Увод

Ове смернице израђене су у оквиру реализације Мере 1.2.2: „Усклађивање регулативе са законодавством Европске уније и Светског поштанског савеза“ утврђене Акционим планом за спровођење Програма развоја поштанских услуга за период 2026–2030. године („Службени гласник РС“, број 16/2026), која у складу са тачком 1.2.2.4. предвиђа активност израде националних смерница за поступање са поштилкама за које постоји сумња да садрже предмете чији је пренос забрањен или ограничен.

Смернице представљају документ добре праксе намењен поштанским операторима који обављају поштанске услуге у Републици Србији.

Сврха смерница је унапређење безбедности поштанске мреже, јачање капацитета поштанских оператора за препознавање ризика и унапређење сарадње са надлежним државним органима.

Приликом примене ових смерница поштански оператори поступају у складу са законима који регулишу област поштанских услуга, прања новца, финансирања тероризма и ширења оружја за масовно уништење, прописима донетим на основу ових закона, актима Светског поштанског савеза (Universal Postal Union), као и другим важећим прописима Републике Србије.

2. Циљ смерница

Циљ ових смерница је:

- 1) унапређење безбедности поштанског саобраћаја;
- 2) успостављање уједињеног приступа поступању са поштанским поштилкама за које постоји сумња да садрже предмете чији је пренос забрањен или ограничен;
- 3) подршка поштанским операторима у препознавању ризика;
- 4) јачање сарадње са надлежним државним органима;
- 5) допринос примени међународних стандарда поштанске безбедности;
- 6) смањење ризика од злоупотребе поштанске мреже за пренос предмета чији је пренос забрањен или ограничен;
- 7) смањење ризика од злоупотребе поштанске мреже за пренос садржина које могу бити предмет преварних радњи.

3. Област примене

Ове смернице односе се на поступање са поштанским поштилкама у унутрашњем и међународном поштанском саобраћају, у свим фазама поштанског процеса, и то приликом:

- 1) пријема;
- 2) усмеравања;
- 3) преноса;

- 4) уручења;
- 5) поступања по дојави или информацији надлежног државног органа.

4. Основни принципи

Поступање поштанских оператора са поштанским пошиљкама за које постоји сумња да садрже предмете, чији је пренос забрањен или ограничен, заснива се на следећим принципима:

4.1. Законитост

Поступање треба да буде у складу са прописима Републике Србије и међународним обавезама Републике Србије.

4.2. Процена ризика

Мере које се примењују треба да буду засноване на процени ризика и околностима конкретног случаја.

4.3. Безбедност

Приоритет треба да буде заштита живота и здравља људи, других поштанских пошиљака, имовине и поштанске инфраструктуре.

4.4. Тајност поштанских пошиљака

Све активности треба спроводити уз поштовање начела неповредивости тајности писама и других средстава комуникације.

4.5. Сарадња

Пожељно је успостављање континуиране сарадње са надлежним државним органима ради спречавања злоупотребе поштанске мреже.

5. Појмови

Поједини појмови употребљени у овим смерницама имају следеће значење:

- 1) сумњива поштанска пошиљка је поштанска пошиљка код које постоје околности које указују да може садржати предмет чији је пренос забрањен или ограничен;
- 2) предмет чији је пренос забрањен или ограничен је предмет чији је пријем, усмеравање, пренос или уручење забрањено или ограничено законом, подзаконским актом, актима Светског поштанског савеза или општим условима поштанског оператора;

Према Закону о поштанским услугама забрањено је слање поштанских пошиљака које садрже:

-опасне и штетне материје, као и предмете који могу угрозити здравље и живот људи и оштетити друге поштанске пошиљке, осим материја у вези са којима је

поступање уређено посебним законом, међународном конвенцијом и другим међународним актима;

-наркотике и психотропне супстанце, осим када су пошиљалац и прималац овлашћени за њихов промет односно за њихову употребу;

-материјале порнографског или еротског карактера који приказују сексуалну експлоатацију деце (лечију порнографију), односно сексуалне радње људи које се односе на животиње и некрофилију;

-производе или супстанце које могу оштетити друге поштанске пошиљке или поштанску опрему због своје природе или амбалаже, односно паковања;

-новац, кованице, новчанице, друге хартије од вредности, племените метале и вредне комаде накита, осим у вредносним пошиљкама;

-живе животиње, осим животиња чији је пријем и слање уређен општим условима оператора за обављање поштанских услуга;

-предмете чији је увоз забрањен у држави у коју се шаље;

-друге материје, односно предмете чије слање је забрањено другим прописима.

3) безбедносни инцидент је догађај који може угрозити живот и здравље људи, друге поштанске пошиљке, поштанску инфраструктуру или имовину;

4) препознавање сумњивих поштанских пошиљака – уочавање пошиљака које могу да носе одређен ризик.

6. Препознавање ризика

Поштанским операторима препоручује се да успоставе интерне механизме за препознавање поштанских пошиљака које могу представљати безбедносни ризик.

Листа индикатора безбедносног ризика за поштанске пошиљке:

- Визуелни индикатори (спољни изглед амбалаже):

- Несразмерна маса: Пошиљка малих димензија која је изузетно тешка, најчешћи је индикатор за муницију, оловне делове, балистичке компоненте или делове механизма ватреног оружја;
- Специфична одступања од стандардне амбалаже: Пошиљка је асиметрична, деформисана, а има нетипична испупчења;
- Контаминација садржаја и промене у виду мрља на амбалажи/спољашњем паковању: Масне, уљане мрље настале услед цурења садржаја, које избијају и мењају боју амбалаже, влажно или мокро спољашње паковање;
- Мирис: Детекција било каквог оштрог, непријатног, необичног, интензивног или карактеристичног и препознатљивог мириса који допире из пошиљке, а који указује на потенцијално присуство опасних, забрањених или илегалних материја (барута, мазива и моторна уља која се користе за подмазивање оружја, хемикалија, војних конзерванса (товатне масти) и остало);
- Неадекватно или прекомерно паковање: Пошиљка која је вишеслојно облепљена траком (покушај да се спречи цурење течности или испадање тешких или расутих делова), прекомерна употреба алуминијумских фолија, оловних облога, изолационих материјала или нетипично великог броја слојева самолепљивих

трака око једног конкретног дела унутар пакета, са циљем да се физички омете рендгенска детекција;

- Метод камуфлаже унутар уређаја: Скривање цеви, затварача или муниције унутар легално купљених кућних апарата (тостери, блендери), алата (бушилице), дечијих играчака или рачунарске опреме. Овим се покушава преварити рендгенски скенер, како би се делови оружја стопили са металним механизмима уређаја;
- Присуство механичких елемената: Уочљиве жице које виरे кроз спојеве амбалаже и употреба алуминијумске фолије унутар амбалаже коју корисници који поштанске услуге злоупотребљавају за недозвољен промет, користе као метод физичког ометања рендгенске детекције;
- Више франкирана пошиљка поштанским маркама: Када пошиљалац налепи знатно више поштанских марака него што је поштарина за пошиљку те масе (пошиљка убачена у поштанско сандуче без физичког контакта са запосленима).
- Специфично адресовање и рестриктивне ознаке: Специфично руком адресоване пошиљке неуобичајеним, украшеним словима, или натписи попут неовлашћених рестриктивних наредби: „*Строго поверљиво*“, „*Лично уручити*“, „*Не отварати*“ или чак „*Do not X-ray*“;
- На амбалажи, односно артиклима у пошиљци постоје налепнице опасности, „UN“ број или налепнице које се односе на руковање пошиљкама са опасном робом.

- Акустични индикатори (звучни сигнали):

- Специфичан звук при померању: Звук механичког удара метала о метал или котрљања ситних предмета унутар пошиљке, звук поломљеног стакла, шиштање;
- Механички/електронски склопови: свако нетипично откуцавање, зујање или испуштање сигнала унутар пошиљке, померање.

- Логички индикатори (административни подаци):

- Фиктивна или непостојећа адреса: Адресни подаци пошиљаоца не одговарају поштанском жигу места одакле је пошиљка послата, или су адресни подаци пошиљаоца/примаоца непотпуни са фиктивном или непостојећом адресом;
- Несклад декларације: Физичка својства пошиљке не одговарају наведеном садржају на адресници или царинској декларацији;
- Велики број пошиљака које нису уручене примаоцима, а за које је пошиљалац одбио уручење у поврату (неиспоручиве пошиљке).

- Помоћни индикатори сумњивог понашања корисника (психолошки фактори):

- Реакција на контролу (избегавање отварања пошиљке): одбијање отварања пошиљке ради прегледа у прописаним ситуацијама, праћено наглом нервозом и наглим напуштањем објекта, јасан је знак дефанзивног понашања корисника, што указује на високу вероватноћу да је садржај пошиљке недозвољен садржај;
- Неслагање између изјаве пошиљаоца и уочљивих карактеристика пошиљке: несклад између вербалног исказа или описа садржине (оно што пошиљалац тврди) и физичке реалности (маса, чврстина, облик пошиљке);
- Прикривање идентитета пошиљаоца (инсистирање на анонимности): одбијање идентификације (документ са фотографијом на увид) у случајевима када је

идентификација пошиљаоца прописана Законом о поштанским услугама или инсистирање на лажним именима и анонимним каналима испоруке, без везивања за адресу.

-Технолошка метода (скрининг и техничка детекција, самостално или у сарадњи са надлежним органима):

- Рендгенска детекција садржаја пошиљке (Х-гау скенери): Кључно средство за преглед унутрашњости пошиљке - сертификовани оператери на рендгену врше визуелну проверу садржаја у циљу уочавања специфичне густине масе са посебним фокусом на уочавање како специфичних металних густина, тако и нетипичних пластичних форми које одговарају кућиштима 3Д штампаног оружја
- Детектори трагова експлозива (ETD): коришћење уређаја за анализу честица и испарења који могу да детектују микро честице на спољној површини пошиљке;
- К9 јединице (Службени пси): Спровођење ненајављених безбедносних контрола у сортирницама уз ангажовање обучених службених паса за откривање барута, експлозива, новца и наркотика.

Поштанским операторима препоручује се да интерним актима уреде индикаторе ризика и начин поступања у случајевима постојања сумње у садржај пошиљке.

7. Поступање са сумњивом поштанском пошиљком

Сходно члану 42. став 2. Закона о поштанским услугама, када постоји основана сумња да се у поштанској пошиљци налазе забрањени предмети, препоручује се поступање које треба да буде сразмерно врсти и нивоу уоченог ризика:

Када постоје околности које указују да поштанска пошиљка може садржати предмет чији је пренос забрањен или ограничен, без непосредне опасности, препоручује се да поштански оператор:

- 1) привремено обустави даље поступање са поштанском пошиљком до окончања провере;
- 2) изолује пошиљку и ограничи приступ неовлашћеним лицима;
- 3) утврди који је државни орган надлежан за садржај пошиљке и о томе обавести предметни орган, а по одлуци истог комисијски отвори, прегледа садржину пошиљке и комисијски сачини записник.

Када постоје околности које указују да поштанска пошиљка може садржати предмет чији је пренос забрањен или ограничен, са непосредном опасношћу по здравље, живот или имовину, односно у случају постојања непосредне опасности од експлозије, хемијске контаминације или друге озбиљне безбедносне претње, препоручује се да поштански оператор:

- 1) одмах обустави даље поступање са поштанском пошиљком до окончања провере;
- 2) хитно удаљи запослене;
- 3) одмах обавести Министарство унутрашњих послова.

8. Сарадња са надлежним државним органима

Поштанским операторима препоручује се успостављање контакт тачака и механизма сарадње са надлежним државним органима.

Сарадња може обухватити размену информација, поступање по захтевима надлежних органа, размену добре праксе и унапређење безбедносних процедура.

У случајевима када околности указују на могуће противправно поступање, препоручује се благовремено обавештавање надлежног државног органа у складу са законом.

9. Заштита података и тајност поштанских поштиљака

Поштански оператори треба да обезбеде да се све активности предвиђене овим смерницама спроводе уз поштовање:

- 1) тајности поштанских поштиљака;
- 2) заштите података о личности;
- 3) права корисника поштанских услуга;
- 4) законских обавеза поштанских оператора.

Отварање, преглед садржаја, задржавање или уступање података о поштанским поштиљкама може се вршити искључиво у случајевима и на начин предвиђен законом.

10. Евиденција, обука и јачање капацитета

У циљу унапређења безбедности и бољег управљања ризицима, пожељно је да поштански оператори успоставе и воде евиденцију о ситуацијама у којима су о уоченим сумњивим поштиљкама обавештени надлежни органи.

Евиденција обухвата препознате индикаторе, датум и време уочавања случаја, датум и време обавештавања надлежног органа, као и називе свих државних органа који су у предметном случају обавештени.

Обавештавање поштиљаоца о статусу задржане поштиљке оператор врши у сарадњи са надлежним државним органом, ког је поштански оператор обавестио о предметном случају.

Поштанским операторима препоручује се спровођење редовних обука запослених које обухватају:

- 1) препознавање ризика;
- 2) поступање са сумњивим поштанским поштиљкама;
- 3) поступање у ванредним ситуацијама;
- 4) примену интерних процедура;
- 5) упознавање са новим облицима злоупотребе поштанске мреже.

У планирању и спровођењу обука препоручује се коришћење смерница, стандарда и добре праксе Светског поштанског савеза, Међународне организације цивилног

ваздухопловства (ICAO-International Civil Aviation Organization), Међународне асоцијације за ваздушни превоз (IATA-International Air Transport Association) Светске царинске организације (WCO-World Customs Organization), као и Канцеларије Уједињених нација за борбу против дрога и криминала (UNODC-United Nations Office on Drugs and Crime).

Предметне смернице дефинишу оквир за поступање запослених код поштанског оператора са циљем успостављања ефикасног, јединственог и на процени ризика заснованог приступа идентификацији пошиљака са забрањеним или ограниченим садржајем.

Континуирана примена листе индикатора у пракси директно спречава злоупотребу поштанског система за промет робе која угрожава безбедност корисника поштанских услуга, запослених код оператора и других поштанских пошиљака, са посебним акцентом на сузбијање кријумчарења конвенционалног ватреног оружја и 3Д/дигитално израђених компоненти.

Примена ових смерница треба да допринесе остваривању циљева утврђених Програмом развоја поштанских услуга за период 2026–2030. године и Акционим планом за спровођење Програма развоја поштанских услуга за период 2026–2030. године.

МИНИСТАР
Проф. др Борис Братина

Број: 004677277 2026 13460 004 006 000 001

Датум: 23. октобар 2026. године